

Arbetsbeskrivning samt etiska riktlinjer vid gravgrävning och begravning.

Målbeskrivning för begravningsarbeten

Allt begravningsarbete skall präglas av ett värdigt och etiskt riktigt förhållningssätt. Vid öppnandet av grav ska arbetet utföras så att resultatet blir så gott som möjligt under rådande omständigheter samtidigt som höga krav på säkerhet och arbetsmiljö uppfylls. Det är av stor vikt att resultatet bedöms ur allmänhetens synvinkel.

Arbetsmiljö - lagar

Arbetet med att fylla igen grav ska präglas av höga krav på arbetsmiljön och säkerhet samt ha höga krav på ett etiskt väl utfört arbete. Den lag som reglerar skydds- och säkerhetsföreskrifter på en arbetsplats är Arbetsmiljölagen vars ändamål är att förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet. Arbetsmiljöverket har till uppgift att tillse att lagen upprätthålls bl a genom de föreskrifter och råd som verket ger ut. Dessa utgör de s.k. lagliga minimikraven som kan ställas på arbetsgivaren beträffande arbetsmiljön. Följande kan vara av särskilt intresse i sammanhanget:

AFS1981:15 Skydd för skada genom ras, AFS 2001:1 Systematiskt arbetsmiljöarbete, AFS 1996:1 Minderåriga, AFS 1982:3 Ensamarbete samt AFS 1999:3 Byggnads- och anläggningsarbete

Från dessa föreskrifter kan följande utläsas:

- Arbetsgivaren är skyldig att tillse att arbeten kring gravgrävning kan ske på ett säkert sätt. Detta ska anges i en arbetsmiljöpolicy som ska vara skriftlig om det finns fler än tio arbetstagare.
- Arbetsgivaren är dessutom skyldig att tillse att arbetstagaren har den utbildning och erfarenhet som krävs för att kunna genomföra arbetet på ett säkert sätt.
- Gravgrävningensarbetet ska planeras så att risk för ras förebyggs.
- Underlaget som ska belastas ska ha tillräcklig bärlighet.
- Rasskydd ska alltid användas för att förebygga ras.
- Minderåriga får inte gräva eller återfylla gravar.
- Man får inte gräva eller återfylla grav ensam.
- Skyddshjälm och skyddsskor ska användas om det inte anses uppenbart onödigt.

Andra föreskrifter som är relevanta i sammanhanget är AFS 1980:14, Psykiska och sociala aspekter på arbetsmiljön, AFS 1981:14, Skydd för skada genom fall, AFS 2001:3, Användning av personlig skyddsutrustning.

Beroende på vilken utrustning som används kan även följande föreskrifter omfattas:

AFS 1993:10, Maskiner och andra tekniska anordningar, AFS 2004:6, Användning av traktorer,

AFS 2006:4, Användning av arbetsutrustning.

Etiska riktlinjer vid gravgrävning

Generella regler om ordning och etik på begravningsplatserna finns i begravningslagens andra kapitel där det i 12 § anges: ”En begravningsplats skall hållas i ordnat och värdigt skick och den helgd som tillkommer de dödas vilorum skall alltid beaktas”. Därtill anges i 13 § ”En grav får öppnas bara genom innehavarens av begravningsplatsens försorg. Graven får inte öppnas på ett sådant sätt att stoft eller aska skadas” och i 16 kapitlet 10 § brottsbalken fastslås, ”Den som obehörigen flyttar, skadar eller skymfligen behandlar lik eller avlidens aska, öppnar grav eller eljest gör skada eller ofog på kista, urna, grav eller annat de dödas vilorum eller på gravvård, döms för brott mot griftefrid till böter eller fängelse i högst två år”. I ”Risker och etiska aspekter vid gravgrävning” kapitel 5, lyfts en rad frågor om hur gravgrävningens arbetet ska utföras från etiska utgångspunkter. Det etiska hänsynstagandet måste vara styrande. Där finns formuleringar som är självklara från allmänna, kristna och etiska värderingar. Vid gravgrävning skall särskilt följande beaktas:

- Gravgrävning och gravsättning ska alltid utföras på ett värdigt och säkert sätt.
- Anhöriga bör om de så önskar, kunna medverka vid återfyllningen.
- Eventuella ben- och kistrester ska hanteras pietetsfullt och nedgrävas på ett större djup för att bereda plats för aktuell kistgravsättning.
- Eventuellt tidigare gravsatta urnor som påträffas ska hanteras pietetsfullt i avvaktan på återförande och återfyllning av grav.
- Vid återfyllning av grav ska kistan först höljas försiktigt så att den inte skadas vid åtföljande maskinell återfyllning. Tunga lerjordar och stenbundna massor ska undvikas närmast kistan och i översta skiktet eller i gravkulle.
- Vid högt grundvattenstånd bör övervägas att temporärt eller permanent införa stopp för kistgravöppning och gravsättning.

Öppnande och återfyllning av grav

Arbetsgivaren är skyldig att tillse att arbeten kring gravgrävning kan ske på ett säkert sätt. Vid grävarbeten skall erfaren personal vara med vid graven för att handrätta och hjälpa grävmaskinisten under arbetet. Grävmaskinisten ska ha förarbevis. Arbetstagaren är skyldig att följa de regler och föreskrifter som gäller på arbetsplatsen.

Gravöppning

Gravöppning bör ske dagen före begravningen eller senast på morgonen samma dag. I undantagsfall kan graven öppnas tidigare, tex. i anslutning till helg eller vid annan avsevärd praktisk fördel.

Vid grävarbeten och körning på gravområden är det viktigt att undvika körskador på gräsytor och skador på växtlighet och gravanordningar. Merarbete och ökade kostnader på grund av vårdslöshet eller nonchalans är inte acceptabelt. För att undvika markskador ska skyddsmattor användas. Efter grävning skall gravplatsen och området i närheten vara prydligt och väl i ordning.

Riskbedömning vid gravöppning

Personal som arbetar med begravningsarbeten skall ta del av ”*Risker och etiska aspekter vid gravgrävning- riskbedömning och instruktioner för gravgrävning*” utgiven 2008-04-03 av Svenska kyrkans församlingsförbund. Vid begravningsarbeten skall en riskbedömning göras för att undvika tillbud eller arbetsplatsolycka. Handhavandet av utrustningen ska följa de riktlinjer som tillverkare och kyrkogårdsförvaltningen föreskriver.

Checklista för riskbedömning

Checklistan ska fungera som stöd för personal som arbetar med begravningsarbeten. Listan tar upp aspekter som hanteras av både kansli, arbetsledning och kyrkogårdspersonal, detta gör att det är viktigt att var och en är införstådd med sin roll och sitt ansvar.

Instruktion

Administrativa rutiner

Anmälan om begravning sker till kansliet. Kansliet kontaktar präst, kantor, och förman för vaktmästeri. När alla är överens om datum, tid och plats läggs det in i den elektroniska kalendern.

Kopia på begravningsbekräftelsen lämnas till vaktmästeri och begravningsblanketten till tjänstgörande präst. Kremering och gravsättningsintyg lämnas till vaktmästeri och i förekommande fall till krematoriet. Om gravsättning ska ske i befintlig gravplats måste kansliet hämta in skriftligt medgivande från den som är gravrättsinnehavare.

Kansliet ansvarar för att kremering- och gravsättningsintyget returneras till skatteverket, samt att kyrkogårdsbokföringen/gravregistret blir uppdaterat med den aktuella händelsen (gravsättning, gravrättsinnehavare, m.m.). Kansliet hanterar också frågan om eventuell gravskötsel.

Rutiner vid visning av ny gravplats

Ansvarig att visa ny gravplats är förman för vaktmästeri. Det är av största vikt att de sörjande möts med respekt omtanke, stressa aldrig i dessa situationer. Kontrollera alltid om det finns släktgravar som kan användas. Gravrättsinnehavare måste alltid ge tillstånd om gravsättning ska ske i befintlig grav. lämna ut aktuellt och tillämpligt informationsmaterial. Om behov finns, informera om de olika gravskick som förekommer inom vårt pastorat. När anhöriga valt gravplats, meddela kansliet uppgifterna.

Innan grävning av befintlig eller ny grav

Kontrollera på arbetsorden för gravgrävning i vilket kvarter och gravplatsnummer det ska grävas. Förman för vaktmästeriet ansvarar för att det grävs på rätt plats, var noggrann dubbelkolla alltid. Personal som deltar i gravgrävning skall vara minst 18 år och vara väl insatt i arbetsrutinerna samt de etiska riktlinjer som gäller i pastoratet. Arbetsrutiner och etiska riktlinjer utvärderas en gång per år, då alla anställda som kommer i kontakt med dessa frågor ska delta. Innan gravgrävning påbörjas ska checklistan för riskbedömning, gås igenom. Ansvarig är tjänstgörande vaktmästare. Väg alltid in aspekten att förorsaka så få markskador som möjligt. Kontrollera att de som deltar i gravgrävningen har rätt personlig skyddsutrustning. Vid risk för allmänhetens säkerhet spärra av runt gravplatsen. Vintertid när tjäle förekommer skall tjältiningsaggregat placeras ut minst ett dygn före grävning.

Gravgrävning

Om gravsten står så att den kan orsaka fara ska den demonteras och placeras så att den inte medför olycksrisk. Detsamma gäller gravstenar närmast den grav man gräver. Eventuella ben- och kistrestorer ska hanteras pietetsfullt och nedgrävas på större djup för att bereda plats för aktuell kistgravsättning. Stenar som grävs upp under gravgrävning skall alltid transporteras bort. Vid bortforsling av överskottmassor kontrolleras att inga benrester förekommer. Då våra jordar uteslutande är grusiga måste alla kistgravar spåntas. Vi använder Orax stämplingslämmar och följande instruktion:

Gräv som mest 50 cm.

Lägg ut de övre stämplingslämmarna och montera gravstämpan.

Fortsätt grävningen och montera de undre stämplingslämmarna i kedjorna. Gräv aldrig djupare än du behöver för att montera den nedersta stämpan. Skruva fast stämpan, kolla så att du har 70 cm mellan lämmarna på det smalaste stället.

Lägg ut gravklädseln och montera dit glasfiberplanken, lägg på skyddslocket över graven.
Städa upp så att det ser snyggt ut innan ni lämnar gravplatsen.

Begravningsgudstjänsten

Kyrkvaktmästaren är ansvarig för följande:

Att alttarblommorna är fräscha, vid de kyrkor där flaggstång finns, ska flaggan hissas på halv stång.
Ställ fram; mullställ, ljusstakar, bukettställ, kransställ, kistbockar allt detta skall vara framtaget minst en timma före förrättningen.

Ställ fram katafalkvagnen vid yttertrappan, se till att den är ren och snygg.

Ta bort skyddslocket över graven.

Se till att sänkbanden är rena och snygga och utlagda över graven, och en sista kontroll av att allt ser bra ut på gravplatsen.

Vaktmästaren ska vara behjälplig vid införsel av kistan in i kyrkan.

Tjänstgörande vaktmästare kontrollerar att namnuppgiften på kistkortet överensstämmer med begravningsbekräftelsen.

Samråd med tjänstgörande präst hur begravningsgudstjänsten kommer att genomföras.

Minst 30 minuter innan begravningsgudstjänsten skall det vara lugnt runt kistan och ljusen tända.

Under begravningsakten sköter vaktmästaren ljud och ljus, ringer i klockorna när kistan bäres ut tills den är sänkt om inget annat har bestämts. Flaggan ska hissas när kistan sänkts.

När begravningsföljet lämnar graven ska klockorna ringa.

Plocka bort allt materiel som använts till rätt förvaringsplats, utför enklare städning.

Kontrollera att alla levande ljus som varit tända är släckta.

Sänkning av kista när anhöriga inte är närvarande

Alla som bär ska ha vårdad klädsel. Vi ringer i klockorna som vanligt, kistan körs till graven på katafalkvagnen, vi sänker kistan i graven, en bugning vid kistan när den är sänkt, allt ska utföras precis som om de anhöriga varit med.

Återfyllning av grav

Innan återfyllning gå igenom checklista för riskbedömning .

Om de anhöriga vill närvara vid återfyllning är det viktigt att beakta säkerhetsavstånd till arbetande maskin.

Personal som deltar i återfyllning skall vara minst 18 år och vara väl insatta i arbetsrutinerna, samt de etiska riktlinjerna.

Påbörja inte arbetet med återfyllning av graven förrän begravningsgästerna lämnat kyrkogården och om det skall vara minnesstund, att gästerna kommit in i samlingsalen.

Återfyll runt kistan manuellt med finare material så att kistan täcks med ett ordentligt jordlager, tippa sedan försiktigt ner resten av jorden så att kistan ej skadas. Fyll jord till nedersta stämpan, ta bort denna, fyll till underkant av nästa stämp och ta bort den o.s.v.

Fyll graven jäms med gräsmattan, gravkulle endast från Allhelgona till mars månads utgång.

Sopa och snygga till runt graven. Lägg ut blommorna snyggt och låt dem ligga kvar en vecka.

Korset med den avlidnes namn sätts ut omgående. (Obs endast vid nyupplåtelse).

Kransar, buketter och blommor efter begravningsgudstjänst

Kransar, buketter och blommor placeras öster om kyrkorna Nykyrka och Bjurbäck, i Sandhem söder om kyrkan och i Utvängstorp vid klockstapeln.

Markera med namn och begravningsdatum.

Ovanstående gäller där kremation ska ske.

Gravsättning av urna i urngrav

Personal som tjänstgör vid gravsättningar skall vara minst 18 år och vara väl insatt i arbetsrutiner samt de etiska riktlinjerna.

Kontrollera att gravnumret stämmer överens med arbetsordern.

Eventuella tidigare urnor som påträffas vid grävning på urngravplats ska hanteras pietetsfullt i avvaktan på återförande och återfyllning av grav.

Urngraven ska vara färdiggrävd senast en timma före urnsättning. Lägg ut skyddsklädsel och lock över den grävda graven. Jord från urngraven förvaras i skottkärra eller på elbil tills återfyllning sker. Kyrkvaktmästare eller entreprenör hämtar urnan i bårhuset.

Tjänstgörande vaktmästare ska kontrollera att det är rätt urna, fyll i blanketten.

Om de anhöriga så önskar, ska klockringning ske när de anhöriga går till graven.

När de anhöriga lämnat graven ska den fyllas igen, om det är ny grav sätt ut kors med den avlidnes namn på.

Gravsättning i minneslund

Den som gravsätter ska vara 18 år fyllda och kunna alla rutiner inklusive etiska riktlinjerna

Askan efter en avliden som har kremerats skall gravsättas inom ett år efter kremering.

Läs igenom arbetsordern om gravöppning Minneslund.

Kyrkogårdsenheten ombesörjer hämtning av askan i bårhuset.

Kontrollera gravkarta för respektive Minneslund var det skall grävas.

Askan grävs ner utan hölje efter att identitetsbrickan från krematoriet plockats bort.

Meddela dödsboet när gravsättning skett.

Namn med gravsatta i minneslund skrivs in i en Minnesbok som förvaras i respektive kyrka.

Gravsättning i ask- och urngravplats

Personal som tjänstgör vid gravsättningar skall vara minst 18 år och vara väl insatt i arbetsrutiner samt de etiska riktlinjerna.

Urna eller aska är tillåtet. Gravplats (sten) ska utses av anhöriga i god tid före gravsättningen.

Informationsskrift ska överlämnas till anhöriga före gravsättningen.

Eventuella tidigare urnor som påträffas vid grävning på urngravplats ska hanteras pietetsfullt i avvaktan på återförande och återfyllning av grav.

Urngraven ska vara färdiggrävd senast en timma före urnsättning. Lägg ut skyddsklädsel och lock över den grävda graven. Jord från urngraven förvaras i skottkärra eller på elbil tills återfyllning sker. Kyrkvaktmästare eller entreprenör hämtar urnan i bårhuset.

Tjänstgörande vaktmästare ska kontrollera att det är rätt urna, fyll i blanketten.

Om de anhöriga så önskar, ska klockringning ske när de anhöriga går till graven.

När de anhöriga lämnat graven ska den fyllas igen, om det är ny grav sätt ut kors med den avlidnes namn på.

Bilaga:

Risker och etiska aspekter vid gravgrävning

Checklista begravningsarbeten

Gravöppning	OK	Kommentar
○ Har gravrättsinnehavaren godkänt gravsättningen?		Förutsätts att det är kontrollerat av kansliets personal.
○ Är det rätt grav?		Kontroll mot gravkarta och förrättningsanmälan
○ Har personalen som ska utföra grävningen fullgod kompetens och erfarenhet?		Grävmaskinist ska ha förarbevis
○ Vad finns gravsatt tidigare i graven, på vilket djup och för hur länge sedan?		Kontroll med hjälp av kansliet
○ Har det grävts intill eller i närheten nyligen?		Besiktiga platsen
○ Är utrustningen i god kondition, fungerar rasskydd, jordlåda etc?		Besiktning efter varje användning
○ Vad är det för jordart (ökad risk för ras t ex sand, grus)?		Våra kyrkogårdar har mestadels grusiga och sandiga jordar.
○ Hur är grundvattenförhållandet? Finns det mycket vatten i marken?		Var uppmärksam och rapportera förändringar. Grundvattennivån är låg
○ Hur rör sig allmänheten på kyrkogården? Krävs avspärning för att genomföra grävningen?		Vid grävningsarbeten får allmänheten ej vara närmare än 25 m till arbetande maskin.
○ Behöver befintlig gravvård tas bort? Hur ska detta gå till? Behöver andra intilliggande gravanordningar tas bort för att få plats med maskin, jordlåda/jordhög o s v? Finns det någon risk för att intilliggande gravanordningar ramar o dyl påverkar grävarbetet?		Beakta ändrade markförhållanden mellan grävning och återfyllning, temperatursvängningar och nederbörd.
○ Var kan grävmaskin placeras på ett säkert sätt?		Använd alltid körmattor
○ Var ska jordlåda placeras? Behöver underlaget förstärkas/stabiliseras.		Använd tillräckligt långa reglar under jordlådan.
○ Hur ska transport av massor från och till graven genomföras? Hur många körmattor behöver användas?		
○ Vid all gravöppning används gravläm och stämp, för att säkerställa att rasrisken elimineras.		

○ Den grävda graven täckas med ett lock eller med ett fallskydd som tål att man går på det?		Gravlock eller plank används.
○ Håller marken intill den grävda graven för allmänhet, ev. trafik, bärare och begravningsfölje? Behövs tryckutjämningskiva?		Kontrollera!

Återfyllning		
○ Har personalen som ska utföra återfyllningen fullgod kompetens och erfarenhet?		Erfaren personal utför arbetet, ny personal går bredvid.
○ Hur kan återfyllningen av graven ske på ett säkert samt etiskt försvarbart sätt?		Ta del av rapporten ”Risker och risker vid gravgrävning”
○ Hur demonteras rasskyddet? Vad finns det för instruktioner och anvisningar?		Följ tillverkarens instruktioner.
○ Om återfyllning görs med maskin, håller marken närmast graven för belastningen?		
○ Om återfyllning görs ur jordlåda finns instruktioner och erfarenhet för säkert handhavande?		Vistas så kort tid som möjligt i graven
○ Finns det erfarenheter från gravöppningen/igenfyllning som behöver dokumenteras och i så fall hur?		Rapportera brister och skador till närmaste chef.
○ Finns det ett behov av psykologiskt stöd för personalen efter slutfört arbetet?		
○ Har det förekommit tillbud som ska rapporteras?		